

afschrift dat kon circuleeren, en daarna, ter verspreiding door geheel Vlaanderen, in meer dan 200 gedrukte exemplaren ⁶²). In denzelfden brief, waarin hij dit aan Calvijn mededeelde, schreef hij ook over de ontvangst bij de Vlaamsche broeders, die tegen de verlangde beslistheid nog al bezwaren hadden; met den wensch, dat een tweede tractaatje hen mocht komen tevreden stellen. Waarop aan dien wensch, die ook elders geuit was, in hetzelfde jaar nog voldaan is door Calvijns „Excuse à Messieurs les Nicodémistes sur la complaincte qu'ilz font de sa trop grand' rigueur"; niet om van het vroeger geschrevene ook maar iets terug te nemen, maar om, bij alle zachtheid tegenover zwakke broeders, toch den eisch van Gods Woord met de meeste kracht te handhaven, en om allen die het kwade stelselmatig wilden goedpraten, zelfs met een beroep op Nicodemus, in hun ware karakter als pseudo-Nicodemieten ten toon te stellen ⁶³). En ook met betrekking tot dit tweede boekje blijkt uit een brief van denzelfden uitgeweken prediker, dat hij aanstonds na de uitgave wederom gezorgd heeft, dat het in zijn vaderland kon gelezen worden ⁶⁴).

Van die twee uitnemende en zeer actueele tractaatjes is in 1554 eene Nederduitsche vertaling door den druk openbaar gemaakt; zooals blijkt uit het eenige maar ook afdoende getuigenis van een paar exemplaren die zijn overgebleven. In de Nederduitsche provinciën, waarvoor die vertaling uitsluitend kon dienen, heeft men dus die boekjes ook laten werken ⁶⁵).

Voor ons gansche vaderland was niet minder geschikt, wat Calvijn, mede in 1544, heeft uitgegeven als „Briève instruction, pour armer tous bons fidèles contre les erreurs de la secte commune des Anapablistes", en het volgende jaar „Contre la secte phantastique et furieuse des Libertins, qui se nomment Spirituelz". Trouwens, hij was daartoe aangezocht, niet alleen uit Frankrijk en Zwitserland, maar ook uit de Nederlanden, van waar de reeds meer genoemde Valérand Poullain hem zelfs een aantal boekjes bezorgd had, met name van den zeer bekenden David Jorisz, van het Antwerpsche sectehoofd Eloy Pruystinck, en van sommige Henegouwsche Quintinisten; met verzoek en opwekking, om die te beantwoorden. En nu is er over de verspreiding van die antwoorden hier te lande wel geen